

Editörden

Etik Olmayan Yazarlık Uygulamaları

Unethical Authoring Practices

Doç. Dr. Makbule Tokur Kesgin¹

¹ Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bolu,
Türkiye

Eposta: mtkesgin1@gmail.com

Alıntı (Cite): Tokur Kesgin M. Etik Olmayan Yazarlık Uygulamaları (Editorial). YBH
dergisi.2021;2(2): i-viii.

Bilim dünyasının değerli insanları;

*Yayın hayatına yılda iki sayı olarak başlayan **Yaşam Boyu Hemşirelik Dergisi'nin (Journal of Life Long Nursing)** 2022 Nisan ayından başlayarak yılda üç sayı ile yayın hayatını sürdürmeye devam edeceğini bildirmekten mutluluk duymaktayız. Dergimize katılan yeni hakemlerimizle birlikte makalelerin değerlendirme sürecinin daha kısa sürede gerçekleşeceğine inanıyoruz. Aralık 2021 sayısından itibaren yayınlanan her sayıda dergimize hakem olarak katkı veren değerli bilim insanlarının isimlerini yazarak teşekkürlerimizi belirteceğiz. Bunların yanında dergimizde bir uluslararası danışma kurulumuzun oluşması ve dergimizin tarandığı indeks sayısının gün geçtikçe büyümesi hem hemşirelik mesleği ile ilgili değerli bilimsel çalışmaların literatürde yerini almasını, hem de dergimizin tanınırlığını artıracaktır. Dergimize destek veren tüm güzel insanlara teşekkür ederiz.*

Giriş

Dergicilik dergiye emek verenler için ilgi, sevgi ve bağlılık gerektiren zahmetli bir iştir fakat her yayınlanan sayıdan sonra yaşanan mutluluk tüm zahmetleri unutturur. Bilimsel dergiler kanıt gücü yüksek, dili akıcı, yazım kurallarına uygun, orijinal, etik ilkelerle uyumlu vb. olan en iyi yazıları yayınlamak isterler. Bilimsel yayınlarla ilgili günümüzde oldukça fazla tartışılan konulardan biri de araştırma ve yayın etiği konusudur. Dergiler yayınladıkları makalelerde etik sorunların olmamasını önemserler. Oysa yayın etiği çerçevesinde pek çok sorun akademik dergilerin editörlerini, danışma kurullarını, hakemlerini meşgul etmektedir. Dergilerin sıkça karşılaştıkları etik sorunlardan biri de yazarların yayındaki katkılarının ne olduğu konusundadır. Bu konuda dergilerin çözümlerinden biri de yazarların makaledeki bireysel katkılarını belirtmelerini istemektir.¹ Yazarlardan katkı açıklama beyanı alınması, yazar katkılarının Uluslararası Tıp Dergisi Editörleri Komitesi (International Committee of Medical Journal Editors; ICMJE) kriterleriyle olan uyumunu önemli ölçüde artırmaktadır. Bu açıklama beyanları, yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış şekilde olabilmektedir.² Ancak çoğu formda istenen bilgiler benzerdir. Bu bilgiler genellikle yazar/yazarların araştırma tasarımına, analizine, verilerin toplanmasına, veri veya analiz araçlarıyla ilgili katkısına, analizlerin gerçekleştirilmesine, yazmaya ve diğer katkılara ilişkindir. Yaşam Boyu Hemşirelik Dergisi'nin 2021:2(1) sayısında yayınlanmış olan editörden bölümünde yazar ve yazarlık hakları konusundan ayrıntılı bir şekilde bahsedilmişti.³ Bu nedenle bu sayıda daha çok etik olmayan yazarlık uygulamaları üzerinde durulacaktır.

Etik olmayan yazarlık uygulamaları; hediye yazarlık, onursal yazarlık, hayalet yazarlık, ortak yazarlardan izin almamak, ortak yazarlar olarak sahte isimler eklemek, bilerek yağmacı dergilerde yayın yapmak, ücretli ya da ücretsiz makale-kitap sağlayan internet sitelerinden yazarlık satın almak ya da yazarlık satmak şeklinde sınıflandırılabilir.⁴

1. Hediye yazarlık (konuk yazarlık), çalışmaya katkısı olmayan ya da yazar olabilecek kadar yardımı bulunmayan, yazıdan haberi bile olmayan kişinin isminin yazarlar listesine eklenmesidir. Bu kavram yazarlık hakkı elde etmemiş kıdemli bir kişinin yazar olarak yayına alınması olarak adlandırılan onursal yazarlıkla bir arada da kullanılabilir.^{5,6}

2. Onursal yazarlık: Bu tür etik dışı haksız yazarlık uygulamasında bazen kişi isminin makaleye eklenmesi için asıl yazarı/yazarları zorlayabilir bazen de kişinin haberi olmadan ismi makaleye eklenmiş olabilir. Genelde genç araştırmacılara kıdemli meslektaşları tarafından yapılan baskı nedeniyle bu tür etik dışı yazarlıklara rastlanmaktadır. Onursal yazarlığın bir alt türü olarak da değerlendirilebilecek bu durum “baskı altında yazarlık” olarak da isimlendirilebilir. Hangi durumda olursa olsun onursal yazar olarak nitelendirilen kişinin yazar olmak için katkısı yetersizdir.⁷

3. Hayalet yazarlık (gölge yazarlık), araştırmaya etkin olarak katkıda bulunan bir kişinin yazar olarak ya da teşekkürler bölümünde bildirilmemesidir. Hayalet yazar yazının taslağının hazırlanmasına, araştırmanın yürütülmesine, makalenin ilk biçiminin yazılmasına katkıda bulunmuş bir araştırmacı, meslektaş ya da araştırmayla ilgisi olmayan bir uzman olabilir. Genellikle bu kişilerin yazıya katkısının teknik bir iş olduğu ve bunun yazarlık hakkı doğurmadığı, çalışmayı başlıca yazarın yürüttüğü ileri sürülmektedir. Özellikle biyomedikal ve ilaç pazarlamaya yönelik çalışan kuruluşların kendi araştırmacılarına hazırlattığı yayınlarda, başka yazar ya da yazarların ismini ekleyerek okuyucuyu yanıltılmaktadır.^{6,8,9} Eğer kişinin yazarlık hakkı elde edeceği bir katkısı varsa makalede yazar olarak listelenmelidir. Makaleye yazarlık hakkı doğurmayacak bir katkı yapmışsa bu durum kişinin kurumsal bağlantıları ile birlikte teşekkürler bölümüne yazılmalıdır.^{6,10}

4. Satılan yazarlık, Yazarlığın satın alınabileceğini gösteren bazı durumlar bu kavramın da etik dışı konular arasında ele alınmasına yol açmıştır. Yazar olarak listede yer almak için ödeme

yapılması demektir. Bu durumun büyük miktarda ödemelerle önemli indekslerde taranan dergilerde yazarlık satın alınması/satılması ile ilgisi olduğu belirtilmektedir”.^{7,11}

Yayın Etiği Komitesi (Committee on Publication Ethics; COPE) etik uygulamaları yayıncılık kültürünün bir parçası haline getirmek için editörleri, yayıncıları ve yayın etiği konusuyla ilgilenen herkesi eğitmeyi ve desteklemeyi amaçlamaktadır. Bunun için çeşitli eğitici faaliyetler düzenlemekte, akış şemaları oluşturmakta konunun ilgililerine rehberlik etmektedir.¹² Aşağıdaki COPE'un bir dergiye gönderilmiş olan yazıda hayalet, konuk ve hediye yazarlığına dair şüpheler geliştiğinde dergi editörlerine ve hakemlerine yapabilecekleri şeyler konusunda yol gösterici bir akış şeması yer almaktadır.¹³

Yaptırımlar ve cezalar

Yaşanılan akademik baskılar kişileri etik dışı davranmaya itmiş olsa da bilimi ve toplumu yanıltmak kabul edilebilir bir durum değildir. Kişilerin etik dışı davranışları için akademik baskı, terfi alma, teşvikten faydalanma gibi bahaneleri olsa da etik dışı her uygulama bilime olan güveni sarsmaktadır. Her bilim insanının bilim etiğine, araştırma ve yayın etiğine uygun davranması toplumun bilime güvenini artırmak için gereklidir. Buna aykırı davrananların çeşitli yaptırımlarla karşılaşacağını bilmesi gerekir. Yaptırımın şekli ne olursa olsun bilimsel topluluk içindeki saygınlığını kaybetmek bilim insanı için en büyük cezadır.^{5,14}

Araştırma ve yayın etiğine aykırı davranışların neler olduğu ve bu davranışlarda bulunan kişilerin ne tür cezalar alabileceği (uyarmadan görevden çıkarılmaya kadar gidebilen cezalar) 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 53. Maddesinde detaylı olarak açıklanmıştır. Örneğin; “Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dâhil etmek veya olan kişileri dâhil etmemek, yazar sıralamasını gerekçesiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmek, aktif katkısı olanların isimlerini sonraki baskılarda eserden çıkartmak, aktif katkısı olmadığı hâlde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar arasına dâhil ettirmek.” fiillerinde bulunan öğretim elemanına kınama cezası verilebileceği belirtilmektedir (2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu 53 (2) h).¹⁵

Teşekkür yazma

Bir kişinin araştırma makalesine katkısı entelektüel boyutta değilse o kişilerin ya da kurumların katkısı için teşekkür etmek gerekir. Örneğin; örnek sağlama ya da veri toplamaya yardımcı

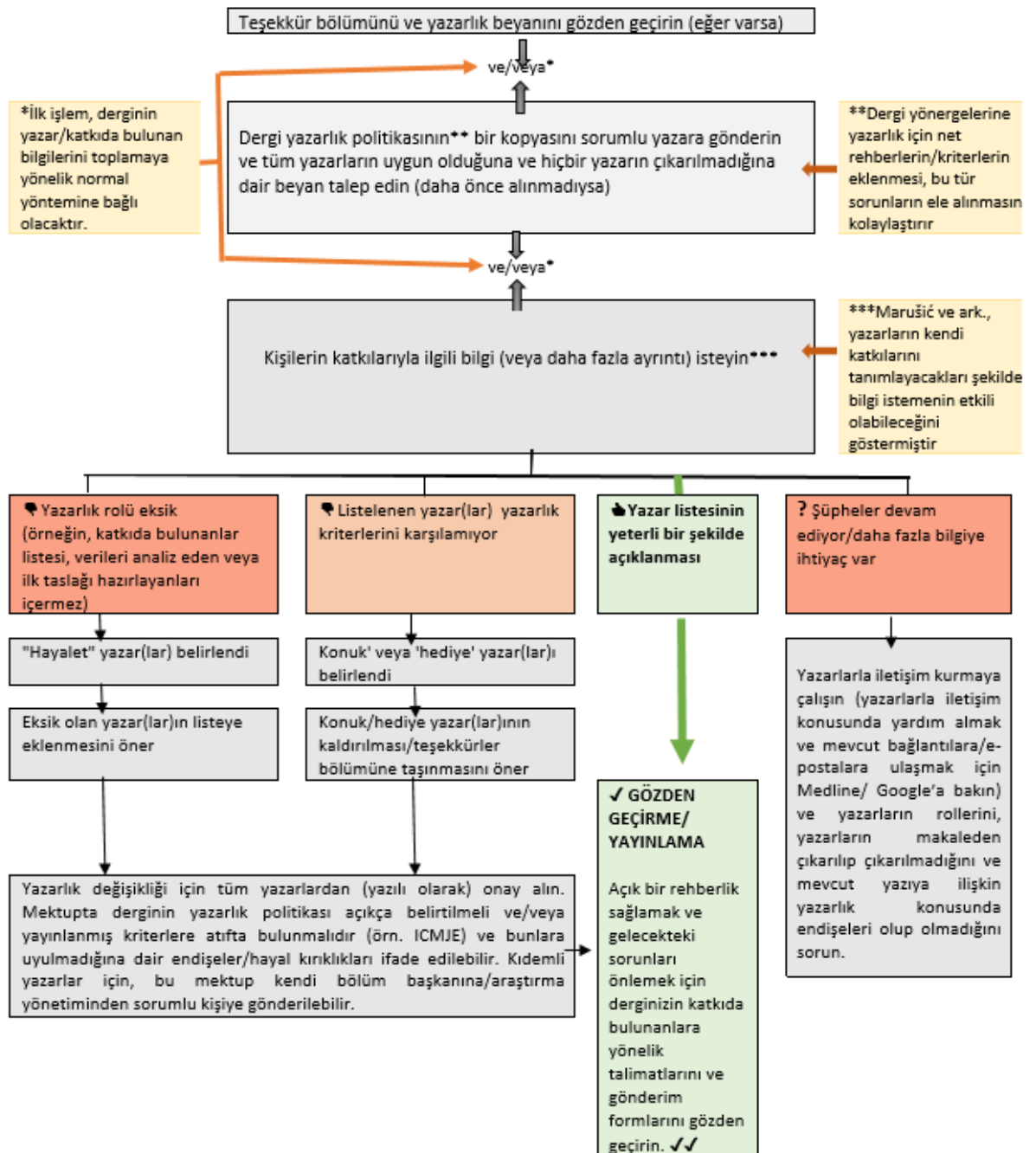
olma, laboratuvar alanını kullanma izni verme, araştırma için kurum iznini onaylama, metni düzenleme (dizin oluşturma, dizgi, sayfa tasarımı, yazıyı şekil olarak baskıya hazır hale getirme), mali destek sağlama, araştırma süresince eleştiri ve yönlendirmeleriyle katkıda bulunma gibi durumlarda yazarın **teşekkür edilecek kişinin ya da kişilerin imzalı onayını aldıktan sonra** kişinin ismini ve kurumunu, teşekkür konusunu teşekkürler bölümünde belirtmesi gerekmektedir.^{11,16,17}

Tüm yazarlar araştırmanın ve yayının tüm aşamalarından, yayının içeriğinden, bilimsel katkı derecesinin belirlenmesindeki düzeni sağlamaktan olduğu kadar etik sorunların oluşmasını önlemekten de sorumludurlar. Bunun yanında editörler, hakemler, üniversiteler, bağımsız mahkemeler de bilimsel araştırma ve yayın etiğinin sürdürülmesinden sorumludurlar.⁵ Üniversitelerin bilimsel araştırma ve yayın etiği kültürünün yerleştirilmesi için akademik programlar düzenlemesi, kitaplar yazılması, paneller, sempozyumlar düzenlenmesi, genç bilim insanlarının eğitim süreçlerinde bu konuda aldıkları derslerin yanında bilimsel araştırma ve yayın etiği kültürünün gelişimini destekleyecek yeni dersler açılması gibi çareler düşünülebilir. Bunun yanında genç bilim insanlarına etik konularda doğru model olabilecek danışmanlarla yetişmeleri önemlidir.

Etik ihlallerin önlenmesine yönelik hazırlanmış olan yönetmelikler ve Yükseköğretim Kurumlarının etikle ilgili yayınlarındaki ilkeler genç bilim insanlarına öğretilmelidir. Editörler sadece sorumlu yazarla iletişim kurmamalı, yazıyla ilgili diğer yazarlarla da iletişim kurmalı, onlara bu yazının yazarı olup olmadığını sormalıdır. Dergiler bilimsel araştırma ve yayın etiğinin sürdürülmesi konusunda kendilerini sorumlu hissetmeli editörden bölümlerinde bu konu da bilgilendirici yazılara yer vermelidir.⁵ Bilim dünyasında ve toplumda etik dışı davranışların kabul görmeyeceği, akademik hırsların, yayın sayısının, mali destek, burs, proje alma kaygısının etik ilkelerin önüne geçmesine izin verilmeyeceği ulusal çözümler bulunması gereklidir.

YAZARLIK KONUSUNDA ŞÜPHENİZ OLUŞURSA AKRAN DEĞERLENDİRMESİNİ ERTELEYİN

GÖNDERİLEN BİR YAZIDA HAYALET, KONUK VEYA HEDİYE YAZARLIK

Kaynak1. COPE Council. COPE Flowcharts and infographics — Ghost, guest, or gift authorship in a submitted manuscript — English. <https://doi.org/10.24318/cope.2019.2.18> ©2021 Committee on Publication Ethics (CC BY-NC-ND 4.0). publicationethics.org
***Marušić A, Bates T, Anič A, et al. How the structure of contribution disclosure statements affects validity of authorship: a randomised study in a general medical journal. *Curr Med Res Opin* 2006;22:1035-44. <https://doi.org/10.1185/030079906x104885>

Kaynaklar

1. CASRAI. CRediT – Contributor Roles Taxonomy. Access: 20.12.2021. Available from: <https://casrai.org/credit/>
2. Marusić A, Bates T, Anić A, Marusić M. How the structure of contribution disclosure statements affects validity of authorship: a randomized study in a general medical journal. *Curr Med Res Opin.* 2006; 22(6):1035-44. doi: 10.1185/030079906x104885.
3. Tokur Kesgin M.Yazar Kimdir? Yazarlık Hakları. *YBH dergisi.*2021;2(1):i-vii.
4. COPE Seminar 2021. Together shaping the future of publication ethics. Access: 20.12.2021. Available from: <https://publicationethics.org/events/cope-seminar-2021>
5. Küpeli S. Sağlık bilimlerinde araştırma ve yayın etiği. *Cukurova Medical Journal.* 2019;44:232-240. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cumj/issue/42403/461293>
6. Yördem Y, Şeker H. Yayın Etiği İhlalleri ve Yazarlık Hakkı Sorunları. *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi* 2018; 2:33-48 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/duamydad/issue/39831/472219>
7. Gureev VN, Lakizo IG, Mazov NA. Unethical Authorship in Scientific Publications (A Review of the Problem). *Sci. Tech. Inf. Proc.* 2019: 46, 219–232. <https://doi.org/10.3103/S0147688219040026>
8. Moots RJ, Wilson K, Silverman ED. Ghostbusting—Taking the sheet off the ghost Editorial/*ReumatolClin.* 2016;12(2):63–64.
9. Elsevier Author Services, Gift authorship and ghost authorship. Access: 20.12.2021. Available from: <https://scientific-publishing.webshop.elsevier.com/publication-process/gift-authorship-ghost-authorship/>
10. Council of Science Editors. Authorship and Authorship Responsibilities. Access: 20.12.2021. Available from:<https://www.councilscienceeditors.org/resource->

library/editorial-policies/white-paper-on-publication-ethics/2-2-authorship-and-authorship-responsibilities/

11. Zauner H., Nogoy NA, Edmunds SC, Zhou H, Goodman L, Editorial: We need to talk about authorship, GigaScience, 2018; 7(12):1-4, <https://doi.org/10.1093/gigascience/giy122>
12. COPE. About COPE. Access: 20.12.2021. Available from: <https://publicationethics.org/about/our-organisation>
13. COPE Council. COPE Flowcharts and infographics — Ghost, guest, or gift authorship in a submitted manuscript — English. Access: 20.12.2021. Available from: <https://doi.org/10.24318/cope.2019.2.18>
14. Irzık G. Bilime neden güvenmeliyiz? Access: 20.12.2021. Available from: <https://sarkac.org/2020/08/bilime-neden-guvenmeliyiz/>
15. Yüksek Öğretim Kanunu Kanun No: 2547 Resmi Gazete Tarih:6.11.1981 Sayı: 17506 Access: 20.12.2021. Available from: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>
16. Bülbül, T. Bilimsel yayınlarda etik. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2004;15: 53-61 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pauefd/issue/11128/133081>,
17. Vurucu İ. Bilimsel Araştırma-Yayın Etiği ve Akademik Teşvik. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2019; 8 (23) , 247-295. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/50275/649906>.